

gregaties in ledental, maar ook kwalitatief door de toenemende scholing en medische kennis. De religieuze inspiratie voor het werk werd vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw verbreed en, om het zo maar te zeggen, verdiept door scholing en training inzake medisch-technische kennis.

De opkomst van moderne ziekenhuizen, gericht op genezing en behandeling en gerund door artsen, stelde nieuwe eisen. Modern medisch handelen daagde de 'eigen' zielzorg en *caritas* uit en de congregatie stond voor de uitdaging de noodzakelijke professionalisering in balans te brengen met de oorspronkelijke religieuze inspiratie.

Vanzelfsprekend schenkt Eijt in deze studie ruime aandacht aan deze ontwikkelingen en veranderingen van het communautaire leven. Naast het voorstelbare spanningsveld tussen het (individuele) werk en het gemeenschappelijke gebedsleven, werden leiding en leden van de congregatie voor de taak gesteld een antwoord te vinden op de uitdaging die de moderne tijd voor het religieuze leven zelf betekende. Natuurlijk denkt de lezer dan aan het invoeren van de landstaal of het versoepelen van de verplichte gebedstijden in de jaren zestig. Al tijdens het generaal kapittel in 1902 werd door visitator bisschop Willy van het Duitse Limburg een 'wereldlijke geest' geconstateerd die de 'kloosterlijke geest van opoffering en ascese overheerste'. De kritische bisschop kreeg twee tegenargumenten. Seculieren rookten zelf ook (gelijkspel, denk ik dan) en bovendien was het 'bijna onmogelijk om zonder dit [roken, AS] door te komen, bij den zwaren ziekendienst is dikwijls deze ontspanning noodig.' Minstens deze niet-roker kan begrip voor dit argument opbrengen.

De lezer krijgt de indruk van een professionele organisatie, waarin bevlogen mensen zoeken naar wegen om een gedeelde roeping invulling en betekenis te geven. Er is veel geïnvesteerd in de opleiding van novicen. Men was creatief in het vinden van wegen om de roeping onder de aandacht van nieuwe generaties te brengen en voor de broeders in veranderende tijden zinvolle vormen van religieus leven te vinden. Ook deze congregatie bleek niet immuun voor menselijk falen – bestuurlijke strubbelingen, botsende ego's, gevallen van misbruik en zwijgcultuur – en voor de geest van de tijd. Onvermijdelijk brak de tijd aan waarin pop-

muziek, lange haren en brommers het wonnen van brochures en zelfs films over roeping, missie in den vreemde en werken van barmhartigheid.

Vanaf 1950 kreeg de broedergemeenschap te maken met de roepingen crisis die de recente kerkgeschiedenis zo kenmerkt. De noodzaak een antwoord te vinden op de vraag naar de zin van het religieuze leven als zodanig werd steeds scherper, de overtuigingskracht van het antwoord schraler. Dat, en de bevlogenheid van het *aggiornamento*, zette de ontwikkelingen in gang die tegen het einde van het boek een zekere voltooiing bereiken.

Op pagina 260 staat een veelzeggende foto afgedrukt. De foto is gemaakt is tijdens de verhuizing van enkele broeders naar het bejaardenoord *De Akkers* in Nuenen. De broeders zitten in de bus en zijn onderweg naar het nieuwe thuis. De sfeer is gemoedelijk en de broeders kijken vooruit, de toekomst tegemoet. Broeder Pontianus Canoy kijkt vriendelijk glimlachend in de camera en wuift naar ons. Niemand van het gezelschap lijkt zich iets aan te trekken van vooral het laatste woord van de boven hun hoofden afgedrukte hoofdstuktitel *Tussen vernieuwing en afbouw*. De laatste zin van het boek, met de mededeling van de verkiezing van een nieuwe regionaal overste in januari 2014, lijkt ook al te getuigen van de overlevingsdrang van inspiratie. –

¶ Janneke de Jong-Slagman, *Hofpredikers in de negentiende eeuw. Een carrière bij de koning*, Hilversum: Verloren, 2013, 350 pagina's, ISBN 978-90-8704-372-8, €29,00.

¶ Leo Mietus

De verschijning van het boek *Hofpredikers in de negentiende eeuw* was goed getimed. In 2013 startten de feestelijkheden ter gelegenheid van het tweehonderdjarige Koninkrijk der Nederlanden met een heropvoering van de landing van Willem I op het strand van Scheveningen. Dat Willem bij de opbouw van het koninkrijk een belangrijke rol toekende aan de door hem aangestelde hofpredikers wordt omvattend in deze studie uit de doeken gedaan. Het boek is de handelseditie van het door Janneke de Jong-Slagman in 2012 verdedigde proefschrift aan de vu.